

МА ДЗИЕН МОМИЧЕТО И СИНЕВАТА

Превод от китайски: Стефан Русинов, 2014

chitanka.info

Автобусът изкатери петхилядната планина Камбала. Няколко камиона *Освобождение* още се мъчеха зад нас. Последните облаци бръснеха скалите и молитвените камъни^[1] и от върха на планината се плъзгаха надолу към пролома. Езерото Ямдрог изникна пред очите ни. Повърхността му отразяваше синьото небе. Далечните снежни върхове, окъпани в слънце, бяха забити на обратно в него и тази гледка неусетно предизвикваше копнеж да прегърнеш някого. Пътят криволичеше към У-Цанг.

Бях живял в Лхаса един месец, обиколил бях всички храмове и манастири, най-вече Джокханг. За тибетските будисти това е свещено място. Поклонници се нижат отвсякъде и се молят да се преродят заможни, да не се мъчат повече. Събират се по входовете и се кланят — досущ като професионални спортисти на тренировка, те се хвърлят на земята, изправят се, събират длани, после пак се хвърлят. Това е напълно достатъчно за любопитството на обикновения турист.

Тибетските небесни погребения обаче са много по-интересни за пришълеца. Въръжен с фотоапарат, на няколко пъти ходих до площадката за небесни погребения, само че или ритуалът приключваше преди да се е развиделило, или ме виждаха отдалеч и не ме пускаха да се доближа. Понякога даже хвърляха камъни и ми викаха да се махам. Всеки път се връщах разочарован. Чувал бях, че мъртвецът първо престоюва три дни в дома си, след което роднините му го пренасят на гръб до площадката, без да се обръщат назад през целия път. Когато стигнат до края на селото или на пътя, строшават глинен съд — това означава, че душата на мъртвия повече няма да се върне. После идва церемониалмайстор да запали благовоние. Който има пари, кани лама^[2] да чете сутри и да предаде заслугите на покойника в Царството на Буда, та да може мъртвият да остане да живее там завинаги или да се прероди в друго тяло. Церемониалмайсторът нарязва тялото на малки парчета, после с метален чук натрошава костите на прах. Ако мъртвият е млад и скелетът му — крехък, добавя се брашно от високопланински ечемик, разбъркват се заедно и се оставят на лешоядите. Ако покойникът е вярващ, върху гърдите му с нож се изрязва знак за късмет. Скалпът му се предава на близките и с това небесното погребение се брои за приключено. Оттук нататък, ако някой иска да има вземане-даване с починалия, ходи в храма, пали благовоние и се моли на Буда.

Исках да опитам късмета си в далечния У-Цанг, може би там щеше да ми се удаде да видя небесно погребение. Когато автобусът прехвърли планината и се понесе покрай Ямдрог, ми се зави свят. Отворих прозореца. Повърхността на езерото бе гладка, а в лекия бриз нямаше и пращинка. Автобусът обаче беше претъпкан, талазите миризма на овча кожа ме задушаваша. Не издържах и изскочих навън.

Беше август, златният сезон в платата, небосводът бе толкова син и прозрачен, че сякаш нямаше въздух. Отидох до брега на езерото, свалих раницата, извадих кърпа и блажено измих лицето си. Мястото беше Накарце, градче с над сто семейства. В подножието на планината тибетците бяха вдигнали няколко редици глинени къщурки, от всички покриви стърчаха молитвени знамена^[3]. Малък храм с боядисани в червено и бяло стени и широка синя ивица под стрехите се издигаше наскред планината. До него имаше няколко порутени зида без покрив, както и една прясно варосана ступа^[4], която сияеше под слънцето.

Беше много красиво. Около езерото нямаше боклуци, камъчетата ясно се виждаха през водата, слънчевите лъчи осветяваха дъното. Молитвените знамена в червено, жълто, бяло, синьо трептяха под слънцето и подсказваха за великолепието на Царството на Буда. Надолу от глинените къщурки, близо до брега на езерото, имаше бетонена постройка с червени керемиди, вероятно общинският съвет. Извадих фалшивата препоръка с червен печат и се отправих нататък.

Отблизо не приличаше на съвет, а на най-обикновена къща. От нея излезе войник със съчуански акцент, покани ме вътре да седна и аз го последвах. Оказа се, че това е военна телефонна станция, в която той бил зачислен да поддържа трасето. Когато всичко било в изправност, обикновено ходел на езерото да лови риба, понякога четял списания или уся^[5] романи. Помолих го да пренощувам при него и той много се зарадва. Живее тук от четири години, научил доста тибетски, с тибетците от селото често се събирали да пият. На стената имаше закачен автомат, а в стаята беше разхвърляно като в склад за вехтории.

Попитах го има ли в селото площадка за небесни погребения. Каза, че има. Попитах дали скоро няма да се изпълнява ритуалът, той се сепна за момент, после отвърна, че точно преди няколко дни умряла една жена. Развълнуван, продължих да го разпитвам, а той зашикалкави и каза, че ще ходи да купи алкохол за довечера. Подадох

му пари, той ми бутна ръката и излезе. Мислите ми запрепусаха — ако и тук не видя небесно погребение, надали ще имам друг шанс. Кога иначе ще попадна някъде, където някой току-що е умрял? За нищо на света не биваше да изпускам тази възможност.

Вечерта пихме заедно и обсъдихме новостите в Китай. За да му се харесам, наговорих какво ли не. Той обичаше риболов, значи и аз обичах, освен това обещах, като се върна в Пекин, да му изпратя вносна въдица от неръждаема стомана. Написах му адреса си и го уверих, че политиците Джао Дзъян и Уан Гуанмей са ми съседни. Разбира се, такъв адрес в Пекин нямаше. После заговорихме за жени, беше му много интересно и не спираше да пуши. По тази тема поне съм експерт: преувеличено му описах разкрепостеността на съвременните жени, като добавих на съчуански, че ако дойде в Пекин, ще му дам да спи с моята, и великодушно го приканих да не се стеснява.

Той поопипа масата и изведнъж каза:

— Тя беше само на седемнайсет.

Застинах, толкова млада.

— Умря от кръвоизлив, докато раждаше — добави. — Детето е още в корема ѝ.

Догади ми се, извадих цигара.

Помълчахме малко. Подът в стаята беше влажен, до стената бе опряно единично легло: войнишки креват, боядисан в жълто, с червена петолъчка и номер на поделение на таблата. По стената бяха накачени снимки, изрязани от списания, под умивалника зад вратата имаше струпани стойки за стрелба и телефонни кабели, долната половина на прозореца беше облепена с вестници, а през стъклото в горната се виждаше небето, чийто цвят от тъмносиньо бе прелял в черно. Откъм шосето вече не се чуваха автомобили.

Войникът се изправи, облегна се на таблата на леглото и каза:

— Ще стане. Хората тук не ги е еня за тия работи, повечето не са виждали фотоапарат, пък двамата съпрузи на Мима изобщо не знаят какво е.

— Кой има двама съпрузи? — попитах.

— Ами умрялата.

— Как така двама?

— Ами омъжи се за двама братя.

Говореше много тихо. Онемях за малко, след което пак попитах:
— Как така за двама?

Веднага усетих, че прекалявам. Тя тъкмо беше умряла, а аз любопитствах защо се е омъжила за двама души. Той обаче ми отговори:

— Не беше местна. Дошла от Натхола. В семейството ѝ били единайсет братя и сестри, Мима била най-хилавата, едва навършила шест я разменили за девет овчи кожи и ето я тук.

— Още ли се разменят хора? — попитах.

Той не отговори, а продължи да разказва. Като пораснала, нещата се променили, дори три години ходила на училище в Лунмаму. Тогава втората ѝ майка била още жива.

— Как се е казвала втората ѝ майка? — стори ми се, че това си струва да се запише и извадих химикалка и тетрадка.

Вторият ѝ баща бил пияница. Като се напиел, почвал да пее и да налита на жени, понякога награвал Мима и я пипал навсякъде. Когато съпругата му умряла, станало още по-лошо. Може ли такова малко момиче да отблъсне грамаден мъж като него? Гласът му затрепери, виждах как всеки момент ще изругае. Преди малко, докато му говорех измишльотини, неволно изпсува няколко пъти.

— Маmicата му недна, веднъж да сваля униформата, ще я видим тая работа.

Лицето му поморавя и върху него се изписа типичната за съчуанските мъже непреклонност. Не казах нищо, изчаках ругатнята му да отшуми.

Отиде до вратата да провери посоката на вятъра — телефонният кабел не помръдваше. Пресуших чашата си и станах да се разтъпча из стаята. Тук през лятото няма комари, а влагата от езерото се вмква в помещението и охлажда.

— Можеш ли да ме заведеш да я видя?

Без да вдига глава, той грабна ключовете и фенерчето от масата:

— Хайде.

Шмугнахме се в селото и се запровирахме през тесните пролуки между редиците черни глинени къщи. Пътят беше неравен, сухи и пресни животински изпражнения лежах безмълвни и свити под светлината на фенерчето. Кучетата се разляха. Войникът бутна

оградата на една осветена къща и извика нещо на тибетски, след което се мушнахме вътре.

Мъжете, насядали около огъня, обърнаха глави и ме зяпнаха. Един по-възрастен се изправи. Войникът заговори на тибетски, останалите ме гледаха. Извадих запалката си и щракнах, след това им подадох по цигара. В полумрака се виждаха само зъбите им. Щракнах още няколко пъти със запалката, за да изскочи пламъкът, и ченетата им увиснаха. Подадох я на изправения, той я пое и седна; всички погледи последваха запалката. Взеха да си я прехвърлят един на друг, от време на време вдигаха глава към мен и се смееха. Когато седнах, младежът до мен измъкна от някаква торба сушено овче месо, отрязва голямо парче и ми го подаде. На пасбището Янгпачен вече неколккратно бях ял сурово телешко и овче по този начин — изтеглих ножа от пояса си, започнах да режа малки хапки и да ги поднасям към устата си. Всички много се зарадваха и ми дадоха паница ечемичено вино. Не беше ферментирало докрай и по повърхността му плуваха зрънца ечемик. Сетих се за момичето.

В стаята се стелеше задушливата миризма на торни пити^[6], от която не се дишаше. Озърнах се. Скромна обстановка като у повечето селяни: върху дървената ракла до стената беше постлана тибетска черга, стената бе варосана, отляво на входа имаше вътрешна стая без врата или завеса, а вътре — пълен мрак. Навярно стаята на Мима или килер за непотребни вещи. Над огнището имаше стар тибетски шкаф, а на стената беше залепена будистка картина: пратеник на Смъртта стиска колелото на самсара^[7] и с разтворена паст плаши живите. Картината беше много вехта, а в долната ѝ част бяха накачени откъси от сутри, отпечатани върху шарени листчета.

Сега като че ли говореха за желанието ми да видя небесното погребение: няколко от тибетците ме погледнаха и закимаха. Войникът стана и ми даде знак да го последвам. Заведе ме зад вратата и с фенерчето си освети вързан чувал от зебло, положен на кирпичени тухли.

— Ето я — каза.

Светлината на моето фенерче пробяга по чувала — изглежда беше в седнало положение, с лице към задния вход и сведена глава: сигурно я бяха натиснали, докато са връзвали чувала.

Дълго след като си легнах не успях да мигна, мислех си за момичето. Мислех си, че със сигурност е умеела да пее — типично е за хората от малцинствата, често съм ги виждал как спират насред гората или планинския път и запяват. Думите не се разбират, но и само откритият женски глас е достатъчно приятен. Понякога жените си събличат кожусите и ги връзват на кръста си. Докато работят, се навеждат и косата им се плъзва покрай ушите. Спомних си лицето на момичето, което бях видял в автобуса: кръгло, червенобузесто, чипоносо, с гарвановочерни очи, втренчен поглед, мека бяла кожа на врата и деколтето — виждах отстрани тъмната цепка между гърдите ѝ, които се полюшваха заедно с автобуса.

Войникът се върна от проверката на телефонното трасе, светна лампата, безизразно запали цигара и легна до мен. Не ни се спеше.

Той проговори пръв.

— Така и така не си оттука, след два дни си заминаваш, ще взема да ти разкажа. Иначе ще ми тежи.

Изправих се, подложих възглавницата зад гърба си и заслушах.

Започна.

— С Мима бяхме много близки, заради това така и не пожелах да ме командироваат другаде. А тук човек не може да остане дълго. За първи път я видях на хълма. Бях се качил да сменя едни кабели, наложи се да прехвърля два баира. Тя си беше пуснала овцете и седеше без работа. На слизане бях нарамил сноп стари кабели, много тежки. Поздравих и седнах до нея. Кучето ѝ ме изгледа и пак заспа. Беше зноен следобед. Овцете търсеха проветриво място за паша. Тя се засмя. После дълго ме гледа, като че не бях мъж. Казах ѝ, че съм от телефонната станция долу, но тя не ме разбра. Проследих с пръст кабелите до сградата под нас, тя пак се засмя, извърна се и загледа върха на Камбала. Един камион пъплеше нагоре по склона, но до нас не достигаше и звук. Мима каза, че ме е виждала, попита какво правя тук толкова време и защо не си заминавам. Тибетският ѝ не беше като на тукашните. Преди да тръгна отрязях едно голямо парче кабел и ѝ го дадох да си го занесе вкъщи — да простира на него и да връзва разни работи. След това често се качвах на хълма при нея. И тя ме чакаше, носеше ми пушено овче месо и ечемичено вино, които правеше сама. Дори вино от фурми и диви круши знаеше да приготвя. Често оставахме заедно до залез. Тя беше много по-чиста от обикновените

тибетски селянки, миризмата на овча кожа и сирене по тялото ѝ не беше толкова силна, на мен дори ми харесваше. Веднъж се пресегнах и развързах колана на кожуха ѝ. Тя не ме отблъсна и започнахме да се прегръщаме. Първата жена, която докосвах. Полудявах само като се доближах до нея или ако ръката ми докоснеше врата ѝ. Мисля си, че тя мен чакаше. Ама нали бях глупав тогава. Каза ми, че татко ѝ често я обарва. Много пъти бягала, без да смее да се върне. Всички от селото знаеха, че баща ѝ спи с нея. Младите я презираха. Миналата година, горе-долу по това време, както си лежах в стаята, тя нахлу вътре и пипнешком се добра до леглото ми. Не знам откъде ми дойде такава смелост, ама нея нощ правихме онази работа, при това до сутринта не спряхме. Още не се беше съмнало, когато ме избута и каза, че трябва да се връща. Помогнах ѝ да се облече и заспах. Преди да си тръгне, Мима мушна под възглавницата ми гердана с тюркоаза, който носеше винаги. На следващия ден узнах, че се е омъжила за братята. — Обърна глава към мен. — Ако това се разчуе, с мен е свършено, ще ме заколят.

Кимнах сериозно, съгласен да си държа устата затворена. Затова в този разказ го наричам само „войника“.

Войникът извади гердана от чекмеджето; доближих се до лампата да го разгледам. Беше от ахатови мъниста, през няколко бяха нанизани червени махагонови, а в средата — един голям тюркоаз, гладък и блестящ, от който още се носеше млечната миризма на момичето. Сетих се за нея, напъхана в чувала върху тухлите.

— След това идвала ли е пак при теб? — попитах.

— Не, след като се ожени, спря да ходи в планината, вършеше къщната работа. Мисля, че и двамата братя я харесваха. Пийнеха ли, нощем се разнасяха стоновете на Мима. Някой даже видял по-малкия да върши оная работа с нея върху коня, на връщане от Уандан, където я завел да се помолят на Буда. Тогава Мима вече беше бременна. Половината си живот изживели, а накрая да си вземат такава жена.

— Но защо повече не дойде при теб? — попитах пак.

— Абе тя дойде — смотолеви войникът, — ама не ми се казва всичко.

Когато се изкатерихме до площадката, слънцето вече се надигаше от изток. Площадката не беше на плоска скална издатина като в Лхаса, а на едно равно каменисто място горе в планината. Няколко железни пръта бяха забити дълбоко, с въжета, здраво завързани за върховете им, наблизко се търкаляха ръждясали ножове, два големи чука и брадва със счупена дръжка. Навсякъде бяха разпилени недотрошени останки от кости, коси на мъртвци, скъсани гривни, мъниста и нокти, изтръгнати от лешоядите. В този час планината беше изключително тиха, птиците още стояха накацали на върха.

Над езерото Ямдрог се надигнаха изпарения, които се омесиха в пухкаво валмо и закриха водата. Мъглата се сгъсти, залюля се като женски дъх, издигна се нагоре, разпростря се плавно и покри кървавото слънце. Зашава безмълвно по повърхността на езерото, отдели се от нея и бавно се разтече към полите на планината.

Братята бавно изникнаха от мъглата. Големият носеше на гръб чувала с Мима. Сигурно не можеха да си позволят церемониалмайстор или пък тук изобщо нямаше такъв. По-младият носеше торба с брашно, термос и котле. Зад тях вървеше лама, когото скоро разпознах като един от хората, които предната вечер пиха в дома на Мима. Мъглата се кълбеше след тях.

Усмихнаха ми се, развързаха чувала, тя се подаде. Крайниците ѝ бяха овързани с въже и събрани пред гърдите ѝ, приличаше на новородено. На гърба ѝ се пресичаха две резки от нож, сцепената плът вече беше засъхнала. Разхлабиха въжето и тя падна на земята. Наместиха главата, изправиха крайниците. Така момичето лежеше с лице нагоре, очите му гледаха небето и разсейващата се мъгла. По-младият напали три благовонни огъня, поръси цампа^[8], гъстият дим веднага се смеси с мъглата. Накладоха и огън, върху който поставиха котлето, и по-младият стопи масло гхи. Големият хвърли няколко торни пити върху благовонните огньовете, вдигна глава и отправи поглед към планинския връх. Ламата, вече кръстосал крака върху една овча кожа, разтвори книга със сутри, а пръстите му не спираха да премятат мънистата на броеница. Седеше досами огньовете.

В началото наблюдавах отдалеч, но постепенно се приближих. Крайниците на Мима бяха разперени, сякаш се канеше да прави нещо с небето, гърдите ѝ — по-бели от останалото тяло и отпуснати на две

страни, коремът ѝ — издаден, а вътре — малкият живот, така и невидял бял свят. „Нищо чудно да е на войника“, помислих си. Нагласих блендата, прецених разстоянието, клекнах от дясната ѝ страна и се приготвих да снимам. Отзад се виеше мъглата, а слънцето тъкмо бе обагрило далечните снежни върхове в пласт топъл цвят. През обектива приличаше на момиченце. Представих си я като дете, как пристига в селото на кон — и тогава е била чисто гола, подала лице от кожената торба, загледана в масивите наоколо и в езерото. После как пасе овцете, все така спокойно взряна в снежните върхове, замислена може би за родния си дом. Във визъора тя сякаш спеше. Насочих обектива по-надолу: безжизнени ръце, с дланите нагоре. Внезапно си спомних скърцащия креват на войника и двамата братя, които в момента пиеха вино. Фокусирах стъпалата ѝ — бяла кожа, притиснати едни в други пръсти, къси кутрета с недоразвити детински нокти. Отдръпнах се малко, кадрирах и натиснах копчето. Не поддаде. Проверих фотоапарата, след което опитах пак — копчето не мръдваше. Притесних се, набързо превключих от автоматичен на ръчен режим, насочих обектива към нея и лекичко натиснах копчето — пак заяде. С омекнали колене седнах на земята, пренавих филма, смених батериите, насочих фотоапарата към лицето на Мима и пак натиснах, но копчето сякаш беше замръзнало. В този момент ъгълчето на устата ѝ внезапно потрепна: не беше усмивка, не беше и присмех, но наистина мръдна.

Изправих се бавно. Над нас прозвуча пронизителен писък, засвистя вятър, един лешояд се спусна надолу, описа кръг над тялото, кацна на някакъв камък наблизо и прибра крилете си. Върнах се при тримата. По-младият брат придърпа торбата, извади една торна пита и я метна в огъня, след това бръкна за цампа, отчупи парче и ми го подаде. Залапах лакомо — вътре дори имаше стафиди. После извади сушено овче и сипа ечемичено вино в капачката на термоса — изпих го на един дъх. Месото сигурно го беше сушила Мима, надигнах поглед към нея. Бях застанал точно срещу половия ѝ орган, от разкъравеното ѝ влагалище се подаваше памучно въже, вероятно за издърпване на детето. Режех от овчето с ножа си. Двамата братя ми се усмихнаха. И аз май се усмихнах, но към снежните върхове в далечината, поаленели от слънцето. От мъглата вече нямаше и следа. Езерото изглеждаше точно както предишния ден — тихо и бистро, дълбоко като тюркоаза на Мима.

Големият брат стана да хвърли още торни пити в огньовете и да сипе вино на ламата. Ламата не искаше повече. Каза, че душата на Мима вече е стигнала небето. По-младият също се изправи и измъкна ножа си от торбата. Тръгнах след тях. Лешоядите вече гълчаха и прелитаха над нас, почернили небето. Братята обърнаха Мима, забиха ножове в пицната ѝ задница, прокараха ги надолу и наведнъж свалиха плътта от бедрото до стъпалото. По-младият пое месото и го нарязва на парчета. От единия ѝ крак останаха само костите. Коремът ѝ беше притиснат о земята, по бедрото ѝ протече лепкава течност. Надигнах апарата, нагласих разстоянието и този път копчето проработи.

Лешоядите накацаха навсякъде около нас; десетки от тях крякаха, мятаха се, грабеха. Зад тях се подреди ято врани, които сигурно бяха наясно с родовата си малоценност и не смееха да се доближат, само гледаха отдалеч. Душеха. Чакаха.

Лешоядите вече гълчаха и прелитаха над нас, почернили небето

Слънчевата светлина заля цялата площадка. По-младият брат пъдеше лешоядите, които напиреха, и им хвърляше от месото на Мима.

Взех и аз един ръждясал нож, хванах ръката, която тъкмо бяха отрязали, забих нож между пръстите и метнах палеца на лешоядите. По-младият брат ме видя и се засмя, взе ръката на Мима, постави я на един камък, смаза останалите четири пръста с чук и чак след това хвърли и тях към птиците. Веднага разбрах: по този начин нямаше да останат кости.

Когато големият хвана брадичката ѝ и се залови с лицето, вече не помнех как изглеждаше Мима. Само очите ѝ все така ясно се визираха в небето, докато тя не изчезна напълно от площадката. Накрая големият брат вдигна плитката ѝ, още стегната с червена връв, разгони лешоядите около себе си и се заклатушка към огньовете. До железните пръти враните се бяха смесили с лешоядите и кълвяха късове месо и мозък, омесени с ечемичено брашно.

Погледнах часовника си: бяха минали два часа. Трябваше да слизам, войникът ме чакаше. Каза, че вече е уговорил лодка. Каза, че днес ще ме води за риба в езерото.

[1] Камъни с изрисувани върху тях йероглифи, натрупани около планински проходи, пътища, реки. — Б.пр. ↑

[2] Лама — духовен предводител, учител по дхарма (вселенски порядък, съвкупност от общовалидни природни и етични закони). Съдържанието на думата е подобно на това на „гуру“ (санскр.). — Б.пр. ↑

[3] Знамена с отпечатани сутри и изображения. Петте им различни цвята (син, бял, червен, зелен и жълт) символизират небе, въздух, огън, вода и земя. Смята се, че чрез баланса между тези стихии се постига здраве и хармония, както и че вятърът разнася молитвата от знамето за благо на всички. — Б.пр. ↑

[4] Ступа (букв. „могила“, „грамада“ на санскр.), или *чортен* (тиб.) — светилище с характерен купол, използвано за медитация и поклонение. Съществуват различни видове, които символизират важни събития от живота на Буда или съхраняват значими будистки реликви. — Б.пр. ↑

[5] Приключенски фентъзи жанр, възникнал в Китай преди две хилядолетия, изключително популярен и до днес. — Б.пр. ↑

[6] Изсушени изпражнения от як, които се използват както за изолация на стените, така и за горене. — Б.пр. ↑

[7] Самсара („кръговрат“ на санскр.) — циклична последователност от раждане, живот, смърт и прераждане, която се захранва от невежеството, носи страдания и може да бъде прекъсната единствено по будистките пътища към освобождение. — Б.пр. ↑

[8] Печено ечемичено брашно, основна съставка в тибетската кухня, използвана широко: за питки (със същото име), каша, добавка към чая и пр. — Б.р. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.